

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

En podcast fra NRK.

Midtøsten står i brann.

På den ene siden, Israel.

På den andre, Hamas.

I en årelang konflikt som deler en hel verden.

Hvem er Hamas, og hva er de vil?

Du hører på Oppdatert. Jeg heter Gri Vaibi.

Det som skjer nå mellom Israel og Hamas er grusomt.

Det er flere tusen mennesker som allerede er døde.

Civile og barn som er ofre i det som allerede har vært en blodiklig, men som kommer til å fortsette å være blodig og langvarig.

På israelsk side har man herren som venter på å gå inn i Gaza,

og på balistisk side står Hamas som forrige lørdag angrep i Israel og satte på et vis startskudde for det som skjer nå.

Kristine Solberg, du er journalist her i NRK, du er tidligere midtøsten-korrespondent, og har dekket flere av krigene der Hamas som du nevner har vært med.

Selv om terrorangrepet 7. oktober skilte seg ut fra alt vi tidligere har sett, så er ikke denne konflikten ny, for den islamistiske gruppe Hamas har vært bitterfinde av Israel i mange år.

Men for å skjønne hva denne gruppa som av mange blir ansett som en terrororganisasjon er, så må vi også forstå konflikten mellom Israel og Palestina.

Konflikten mellom Israel og Palestina er en veldig komplisert konflikt, og i tillegg så er den veldig polarisert.

Det er lite enighet om historiske hendelser på hver av sidene.

Jeg husker en gang jeg var i en bokhandel i Jerusalem,

og der så jeg en bok som var en slags innføring i Israel-Palestina-konflikten,

en slags nybyggerguide, og den var faktisk indel de to deler,

en for hver side, så hvis du åpnet boken fra den ene siden, så fikk du israelernes perspektiv.

Hvis du åpnet den fra den andre siden, så fikk du Palestinernes perspektiv.

Og du husker, jeg husker du slo meg da at dette er virkelig en av de mest polariserte konfliktene man kender til. Man klarer ikke en gang å samle historien til en enhet mellom to permer.

Det må egentlig to bøker til.

Men en ting har de fellet, så det er at både Israelere og Palestinere

har ønsket dette område, langs Middelhavet som sitt land som sin nasjonalstat.

Og de har i århundre ment at det tilhører dem.

Men i 1948 skjedde det store ting som skulle endre midtøsten for alltid.

Andre verdenskrig var over. Jødene har vært utsatt for et folkemord, og millioner var på flukt.

Genom FN ble det bestemt at Palestina skulle deles, så Jødene skulle få sin egen stat.

Jerusalem kommer under United Nations Tristitia.

Jødene og Arobs vil then governe dem selv.

Politisk, konflikten er satt.

Faktisk, det har bare startet.

To steder har vært barn.

For den hovige landet, den nødvendige fjøtterne ikke skulle bringe fint.

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

Og mange tenkte kanskje at dette var en god løsning, men det var et ganske stort problem. For på det område Jøden hadde fått tildelt, så bodde det folk fra før.

Hovedsakelige muslimer, men også noen kristne.

Og mange ble nå rett og slett nødt til å rømme Kristine.

Det stemmer.

Palestinerne kalle faktisk opprettelsen av Israel for Al-Nakhba, katastrofen.

Så når israelerne feirer sin uavhengighetsdag, så markerer Palestinerne dagen etterpå Al-Nakhba, dagen katastrofen for dem.

Og så mange som 750.000 Palestiner flyktet eller få lot hjemmene sine i disse dagene, de flyktet til Gaza og Westbredden, mange også til Jordan, til Libanon.

Og mange Palestiner følte jo da at israelerne ikke bare hadde tatt seg til rette, men tatt noe som var deres.

Så dette var jo et naboskap mellom Israel og de arabiske landene rundt som var svært bittert allerede av fra beynelsen.

De neste årene var prege av uroligheter i området, og også en kortvarig krig.

Og 19 år etter at staten Israel først hadde blitt opprettet, skulle det virkelig koke over.

På morgenen, en varm sommerdag i 1967, mens ørken Solas stekte på himmeren, brøte ut krig på ny.

Israel gikk til angrep på Egypt, og fort var flere land involvert.

I løpet av 6 dager ble arabene slått sender og sammen.

Det ble et knusende nedslag for Egypt, Syria og Jordan.

I denne krigen så tog Israel kontroll over områder som de arabiske landene hadde hatt.

Westbredden, Golanhøyden, Øst Jerusalem og Gaza.

Og dette var i dag deler av områdene som var tiltengt den nye palestinske staten.

Og selvom det bare var en krig som var til 6 dager, skulle den få store konsekvenser, Kristine.

Ja, den fikk store konsekvenser for hele regionen, og spesielt Israel-Palestina-konflikten.

Det var et svinende nedlag for palestinerne.

De levde nå under israelsk okkupert person på Westbredden i Øst Jerusalem og på Gaza-stripene.

De måtte rette seg til israelske regler og israelsk styre.

Og alt dette førte jo til at håpløsheten, fortvilsen og desperasjon blant palestinerne økte.

Palestinerne var desperatet etter å endre situasjonen de befandt seg i.

Og mange begynte nå å samle seg i ulike grupperinger og organisasjoner

under den palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO, og den største av dem var FATA.

Og mens deler av PLO etter hvert støtte en tostadsløsning,

altså at israelsk skulle for eksistere innfor grensene de var gitt,

så var det andre som mente at Israel ikke hadde livet slett.

Og det var en gruppe som skilte seg ut fordi de var mer radikale enn de andre,

sinter mindre pragmatiske, og de hadde mer tro på vådelig opprør som virkemidle.

De kaldte seg den islamske motstandsbevegelsen.

På arabisk så har de akronyme Hamas.

Og gjennom sitt charter fra 1988 så står Hamas prinsipielt på

at staten i Israel må opphøre å eksistere.

Islamistene i Hamas, som altså var mer ekstremt enn andre bevegelser,

holdt til ulike seder rundt Israel hvor de jobba i det sjulte for å bygge opp organisasjonen sin.

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

De hadde ett mål for øye og utslette staten Israel fullstendig og få til islamsk Palestina som en egen stat.
Og selv om det var en ganske fersk organisasjon så skulle de snart gjøre seg godt kjent.
For i 1987 så startet det som ble kaldt den første intifadan.
Intifada på arabisk betyr opprør.
Det var befolkningen i Gaza opp på Vestbredden som nå begynte å vise motstand mot Israel.
Folk casta steiner, de streika, de boykota israelske produkter og demonstrerte.
Og dette var nå Hamas dro nytt av.
De ble snart en sentral aktør i protestene og ble kjent for å være militante motstandere av den israelske okupasjonen.
Med steiner, mot soldater og skapla de hver.
Det er en palestinske David mot israels mulighet av nå 1989.
Det er ikke første gang i den palestinske intifadan at det er stille perioder.
Men det er galt å tro at oppstanden er over.
For det Vestbredden og Gaza er en kruttende så det er bare spørsmål om 10.
Intifadan starter igjen.
Men opprør som vart i 4 år gikk ikke Hamas vei.
Palestina ble ikke avhengig, og Gaza og Vestbredden forble i israelsenner.
I løpet av opprør så hadde Hamas også kommet i clinch med andre palestinske bevegelser, som entet Hamas var for ekstreme.
Men det var likevel noen som skulle gi Hamas støttekristin.
Ja, og dette var noen som hadde samme fiende som Hamas, nemlig Iran.
Og på et tidspunkt så begynte Iran å hjelpe Hamas med både økonomi, våpen og trening av soldater.
Og også Saudi Arabia og Qatar støttet Hamas.
I tillegg så etablerte Hamas en allianse med Hisbollah i Libanon.
Det var den vepnede og politiske gruppen som styrte Sør Libanon.
Så om en rekke mæktige aktører på lage jobber Hamas i all hemmelighet med å vokse seg større.
Ja, og det er viktig å si at Hamas ikke bare er én ting, det er en bevegelse som er delt i mange ulike deler.
De har utviklet en politisk del, en militær del av Kassan Brigaden, men parallelt med det så utviklet de også en sosial del som drev med velgedighet, noe som bidrog til å gi dem støtte.
Men alle hadde samme mål, nemlig å få bort Israel og få en uavhengig palestinsk stat.
Hamas jobber hardt og strategisk for å legge planer som skulle ødelegge for Israel.
Og de var hele tiden redde for å bli oppdaga.
For Israel overvokker både dem og andre palestinske grupper nøye.
Spennningene i området var store, og mange Israelere levde i daglig frikt for hva Hamas kunne finne på å gjøre.
Det intense konfliktenivå hadde lenge skapt hoddebry, og mange var rettersett redde for at en ny storkrig kunne bryt ut i mittøsten.
Men en dag i 1993 skulle et spesielt håndtrykk for mange til å puste letta ut.
Ja, for etter mange år med forhandlinger og diplomati der Norge var centrale til rettelegere, så hadde flere Vestelilanden klart å mekkle mellom Israel og den palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO.

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

En solfylt dag i Washington D.C. holdt en stolt president Bill Clinton pressekonferanse, med Israel statsminister Jit Sakrabin og PLO's leder Jasser Arafat ved sin side. Clinton fortalt at de nå har signert en fredspinnende avtale, der Israel og PLO nå skulle anerkjenne hverandre.

Foran publikum og en hel verden som fylgte med på TV-sjermene tog da Israel statsminister og PLO's leder hverandre i hånden til fulla plass.

Avtalen ble kaldt Osloavtalen, fordi Norge hadde vært en sterk mekkle part, og flere av forhandlingen hadde foregått nettopp her.

Osloavtalen slo kort forklart fast at Israel skulle anerkjenne PLO som palestinerne representant, mens Palestina skulle anerkjenne Israel.

Palestinerne skulle få et begrenset selvstyre, der Israel delvis skulle trekke seg ut av Gasa og Vestbredden.

Men de trods for at vestlige diplomater nå slå seg fornøyd på brystet, så var det andre som så på den nye fredsavtalen som et stort svik.

Ja, og det var blant annet Hamas, de så rødt på det som skjedde.

Dette innebar jo en palestinsk anerkjennelse av staten Israel, og det var Hamas dert imot.

De mente at PLO hadde vært svake og bøyd seg for Israel og vesten.

Og selv om dette var den første avtalen mellom de to motstanderne, og dermed ble sett på som et stort gjennombrudd, så var den på ingen måte endelig.

Det stemmer. De store spørsmålene i konflikten, de store strittstemene som statusen til Jerusalem og statusen til de palestinske flykningene om de skulle få rettorene eller ikke,

det ble aldri tatt opp. Partene ble bare enige om å diskutere det senere, det ble aldri løst.

Så så vi også at på bakken så fortsatte Israel bygging av bosetninger på okkuperte palestinske områder,

og det fortsatte også med angrep i Israel fra Hamas og andre grupper.

Minst 22 mennesker ble drept og 42 såret ved bombingen tatt i Tel Aviv i morges,

da en terrorist fra den muslimske organisasjonen Hamas sprengte seg selv og en buss i luften.

Det oppstod fullstendig panikk med døde, nemleste og sovete mennesker sprette utover området.

Det vi sover at ingen av tidsfristene i Osloavtalen ble holdt,

og også i praksis på bakken så ble livet mer komplisert for mange palestinere.

Osloavtalen gjorde nemlig at Gasa av Vestbredden ble indel til ulike soner med ulike grad av palestinsk styre,

og det gjorde det vanskeligere blant annet for palestinerne å flytte seg fra et område til et annet.

Dette tenet jo Hamas på dette at Osloavtalen ikke fungererte, for de hadde jo vært tydelig mot Osloavtalen helt fra starten.

Og missnøyen sprette seg. I år 2000 brød det som ble kaldt den andre intifadan ut.

I de fem årene som oppbrødre mot Israel var det markerte Hamas seg som enda blodere enn før.

Angrep med selvmultsbomber og hjemmelagde raketter gikk hart utover civilisraelere og mange miste av livet.

Så brød volden bløds igjen. Stenkastende palestinske ungdommer i demonstrasjonstågene ble møtt med torgas og gummibelakte stålkuler fra de isrelske soldatene siden.

Tale på drepte fortsetter stige. De stenkastende palestinske barna ungdommerne såres i undrevis, mens verdens samfunnet nøysjer med såkalt balanserte protester.

Hamas som hadde prøvd å få kontroll over Gasa og Vestbredden missliktes igjen.

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

Men i 2005 trakk Israel seg militært ut av gasa, og fjernet også 21 ulovlige bosetninger, altså på byggesler på gasa-strippen.

Nå var det mange som øynte håp for mer selvstyre.

Men Israel behållte i realiteten kontrollen over territoriet. De oppretholdt sin totale kontroll over lyftrommet, kysten, de kontrollerte de viktigste grensepostene, og dermed også handelen.

Slik at FN regnet området fortsatt som okkupert slik som de andre palestinske områdene.

Men selv om Israel fortsatt hadde en sterk tilstedeværelse, var det valg i palestinske området året etter.

Og det gikk Hamas seg meg.

Det sjokerende resultatet er bekreftet. Hamas har vunnet over 50% av plassene i nasjonalforsamlingen.

Nå innleder president Mahmoud Abbas, det som kan bli svært vanskeligere geringsforhandlinger med Hamas.

Men selv om Hamas vant valget, var det på ingen måte sånn at palestinerne nå slutt å rekne.

For ikke bare var det konflikt mellom Israel og Palestina, det var også en stor konflikt mellom Hamas, og den største bevegelsen i PLO, nemlig FATA.

Det følte til verpentet konflikt rett og sett en liten borgekrig mellom de to i 2007.

Borgekrigen enten med at Hamas tog kontroll over gasastrippen, mens FATA styrte på vestbredden.

Det at Hamas tog kontroll på gasastrippen, det likte Israel dårlig.

Dette var en gruppe som ønsket hele staten Israel's utslettelse, og som hadde utført angrep mot Israel.

Klikket de så på dette som en sikrestisiko. De inførte en blokad av gasastrippen.

Det samme gjorde Egypt langs grensen i Sør.

Ikke bare gjorde blokaden, altså kontrollen av varetene som kom inn i Gaza, livet vanskelig for dem som bodde der, Hamas styrte også hele området med hjernhon.

Hamas styrte området som et partistat. Det har vært begrenset politisk frihet, begrenset ytteringsfrihet.

Når jeg har reist og rapportert fra gasastrippen, så har det vært vanskelig for folk å komme med kritikk eller misnøya mot Hamas.

Det vet jeg at de kan få trøbbel for. Når de har sagt så er det jo også en god del palestinerer som støtter Hamas.

Jeg har ofte hørt på gasastrippen at jeg må ge av det eneste som gjør nå i forhold til Israel.

De neste årene fortsatte Hamas å gjøre motstand mot Israel fra Gaza, og mellom 2009 og 2023 var det hele fire kriger, og frykten og lidelsen i Gaza var store.

Og Kristine, du har vært i området mange ganger. Hva slags sted er Gaza?

Det er jo et område som er et av verdens mest tett befolkede områder. Det er på størrelse med Mjøsa, men har tok meg to millioner innbyggere.

Og når det blir krig i et sånt område, så går det spesielt hårdt utover civile.

Folk på gasastrippen har ikke noen bombrom. Hamas har underhurtiske tunneler som de bruker, men de blir ikke brukte av civile for å beskytte seg mot den israelske hernes bomber.

Og når jeg har vært på gasastrippen, så har jeg rapportert om mange civil familie som har blitt rammet og drept i bombangrepp.

Det må si at Hamas har fortsatt å sende raketter mot civile mål i Israel, og det har ofte ført til disse konfliktene.

Samtidig er det viktig å si at den humanitære økonomiske situasjonen på gasastrippen er helt

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

elendig.

Folk der har ikke noe bevegelsesfrihet å snakke om. De korselig bruker ut av område. Det er stor fattigdom, stor arbeidsledighet, en av de høyeste arbeidsledigheten i verden.

Slik at den humanitære situasjonen gjør jo at misnøyen og fortvilsen og håpløsheten som mange på gasastrippen føler, den bare øker og øker.

Men i en ganske lang periode kunne det virke som at Hamas ikke ønsker krig med israael.

De siste årene har vi sett tegn til et mer moderat og pragmatisk Hamas. I 2017 presenterte Hamas et nye politiske program.

I det opprinnelige programet krevde de at staten israael skulle utslettes.

Men nå så åpnet de opp for en palestinsk stat side om side med israael. Det var en slags implisitt anerkjennelse av israaels eksistens.

De åpnet også for fredelig politisk motstand mot okkupasjonen.

Men så blåste de jo selv alt det i Fillebiter ved å angripe israael forrige lørdag.

I et overraskelses angrep ble tusenvis av raketter fyrt av fra Gaza mot israael.

De angrep israaelske styrker før de brød seg gjennom sperringene til israael.

På denne hovedveien prøvde hundrevis av desperat og festivaldeltager å komme seg vekk fra kuleregni til Hamas krigerne.

Men for mange av dem ente flukten her ble beskytt av krigerne.

Her ser vi kulehul i frontruten og blorester i fortsettet.

Sporierne etter noen gruifulle døgn er tidligere.

I Kibutzen, B. Eri, har soldaterne funnet flere enn hundre døde.

Hamas startet blodigst angrepet på israael noen sinne.

1300 israaelere ble drept i terrorangrepet, flere av dem barn og ungdommer, mange ble tatt som gisler og tusenvis ble såra.

Israael svarte med kraftig kost.

Den humanitære situasjonen i Gaza går fra være en krise til å bli en katastrofe.

FN sier at israael driver med kollektiv avstrafelse av over to millioner mennesker.

Israael blir beskylt for å drive med krigsforbrydelser.

FN sier at israael driver med kollektiv avstrafelse av over to millioner mennesker.

Israael blir beskylt for å drive med krigsforbrydelser.

Inne på Gaza-stripen mens israael forsvarer beleiringen med å si at Hamas skal tas koste hva det koster vil.

Det er civile som først og fremst rammes inn pågående krigen, og det på begge sider.

Flere tusen palestiner hadde død, og Kristine tog en hel verden på senga da Hamas utførte dette terrorangrepet.

Hvordan klarte de det?

Ja, det er jo tusen kroner spørsmål her, og det er jo spørsmål som israaelsk etretning, og israaelske myndigheter også må stille seg,

og som de nå får kraftig kritikk for at de ikke har klart å avverge dette angrepet.

Hamas selv sier at de har at målsetningen har vært å ta gisler for å være en katastrofe.

Hamas selv sier at de har at målsetningen har vært å ta gisler for å få frihort palestinske fanger i bytte mot disse gislerne.

De sier også at vi dør likevel, det er bedre å ta okkupasjonsmakten ned med oss enn å dø sakte.

De har nok hatt noen strategiske mål ved dette også, for de har sett en tendens i den arabiske

[Transcript] Oppdatert / Krig i Midtøsten: Dette er Hamas

verden til en økt anerkjennelse av staten i Israel.

Nå sist er det jo snakke om en avtale om diplomatiske forbindelser mellom Israel og Saudi Arabia. Hvis responsen fra Israel nå blir kraftig, og det blir den, så vil det bli vanskeligere, hvertfall på kort og mellom langsikt,

for Saudi Arabia å ingå en slags avtale om diplomatiske forbindelser med Israel.

Og det ganger jo Hamas, og det ganger Hamas støttespiller Iran.

Skik at det er kanskje de regionale målsetningene de har hatt med dette angrepet.

Israel er både militær og økonomisk stor makt i Midtøsten. Har Hamas noen kanskje for å vinne kriden i nå starta?

Nei, Israel er militært svært overlegende, selv om Hamas har noen fortrin inne i Gaza, som at de har store nettverk under jordiske tunneler som de aktivt kommer til å bruke.

Det utjevner styrkeforholdet noe, men det er likevel Israel som er militært overlegende her.

Hamas fordømmes jo over hele verden, og stadig flere i landet kaller dem nå en terrororganisasjon.

Men jeg pleier å si at i en krig så finnes det ingen vinnere bare uendelig mange tapere, og det kommer til å... Det er spesielt riktig, kanskje i Gaza-stripen, som er dette enormt tettbefolket og området.

Og denne krigen uansett utfall, vil det svære komme til å gå hørt utover civile.

Oppdateret er en podcast fra NRK-rieter, og denne episoden er laget av oss.

Produsent, 10 RealMatte-stattsolvang, lignet, ordfjell, teknikk og lyddesign,

Andreas Berge, Espen Bjørnl og Mellem, Vaktchef, Ina Svån, og jeg heter Gry Veibi.

Programmedaktør er Knut Magnus Berge.

Klippene du har hørt er fra AP, BBC, Reuters og NRK.

Har du tips til å innspille til oss i oppdateret, så kan du kontakte oss direkte i NRK-appen, eller sende en epast, adressen er oppdateret, Krullalfa NRK NO.